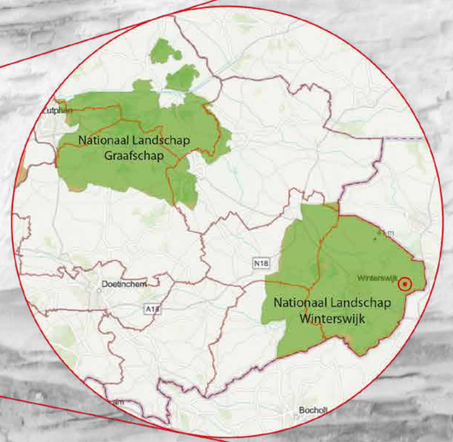
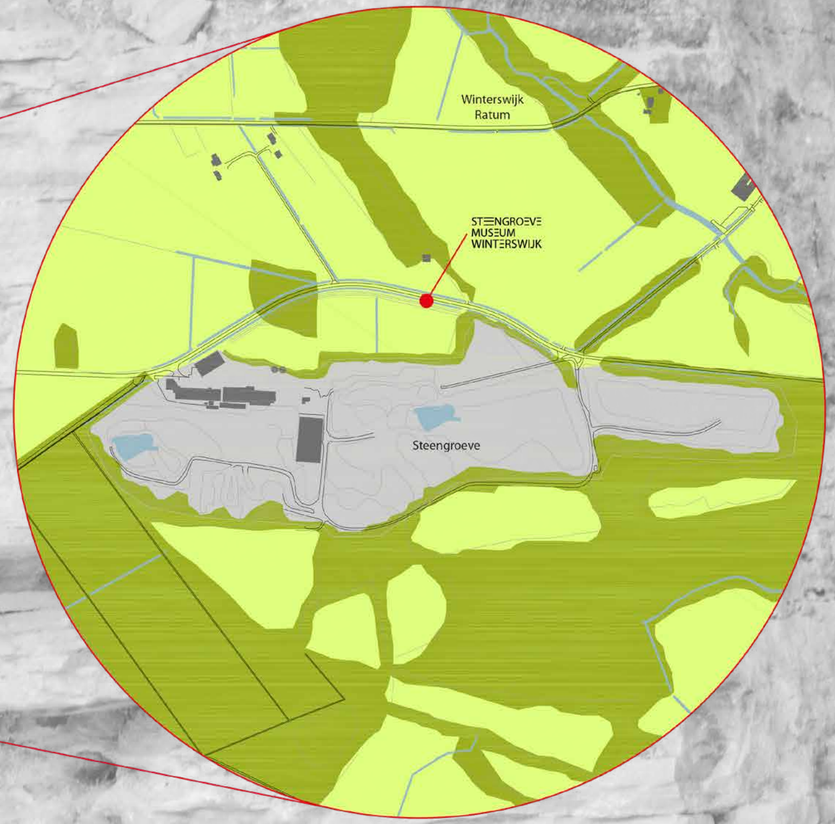

"Zeeën van tijd"
BIDBOOK
STEENGROEVE
MUSEUM
WINTERSWIJK

STENGROEVE MUSEUM WINTERSWIJK

NEDERLAND
Achterhoek
Aurich
Groningen
Leeuwarden
Friesland
Drenthe
Assen
Papenburg
Den Helder
Emmen
Hardenberg
Noord-Holland
Purmerend
Lelystad
Zwolle
Overijssel
Haarlem
Amsterdam
Enschede
Rheine
Osnabrück
Den Haag
Utrecht
Münster
Rotterdam
Dordrecht
Borken
s-Hertogenbosch
Hamm
Breda
Tilburg
Zeeland
Middelburg
Bergen op Zoom
Eindhoven
Dortmund
Essen
Venlo
Krefeld
Hagen
Arnsberg
Wuppertal
Antwerpen
Brugge
Roermond
Dusseldorf
Lüdenscheid
Gent
Vlaanderen
Mechelen
Aalst
Izegem
Brussel
Leuven
Cologne
Maastricht
Siegen
Geraardsbergen
Aachen
Düren
Bonn
Ronse

Nationaal Landschap
Graafschap
Nationaal Landschap
Winterswijk
Doetinchem
N18
A18
Winterswijk
Bocholt

Winterswijk
Ratum
STEENGROEVE
MUSEUM
WINTERSWIJK
Steengroeve

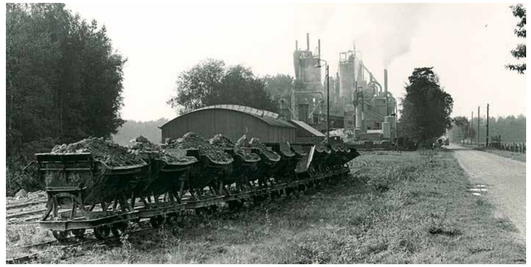

De steengroeve is eigendom van Sibelco, een Belgische multinational met meer dan 10.000 werknemers in meer dan 41 landen. Sibelco is leverancier van minerale grondstoffen en halffabrikaten voor industriële toepassing. In Winterswijk winnen ze Muschelkalk.
Dit is een kalksoort uit het tijdvak Trias, circa 240 miljoen jaar geleden. Voor Sibelco staat maatschappelijk verantwoord ondernemerschap hoog in het vaandel.
Daarom mogen wij als Steengroeve Museum Winterswijk onze plannen hier realiseren.
Wij zijn hen daar zeer erkentelijk voor.

Voorwoord

Het realiseren van Steengroeve Museum Winterswijk is een lang gekoesterde droom. Wij nemen u graag mee in de historie en unieke omgeving van de groeve. Een bijzondere locatie die een museum waardig is.

Winterswijk en stukken van aangrenzende gemeenten maken deel uit van het Nationaal Landschap Winterswijk. Dit predicaat vervult de regio met trots. De gemeente Winterswijk heeft in haar toekomstvisie verankerd dat zij zich wil ontwikkelen op het gebied van toerisme en recreatie en daarin kan Steengroeve Museum Winterswijk het hart van het Nationaal Landschap gaan vormen.

De Achterhoek ontwikkelt zich steeds meer tot dé verrassend culturele regio van Nederland. Ook de steengroeve speelt daar een belangrijke rol in: zowel met het jaarlijkse Steengroeve Theater in augustus als straks met Steengroeve Museum Winterswijk het hele jaar door. Binnen het museum ontmoet de bezoeker talrijke partijen met hun bijzondere verhaal. Daarnaast wil het museum samenwerkingen aangaan met diverse Achterhoekse-, Twentse- en Duitse culturele instellingen, zodat er een diversiteit aan boeiende keuzes ontstaat. Sinds 2011 spreken meerdere partijen, onder regie van de gemeente Winterswijk, in bredere zin binnen het Steengroeve Convenant over de ontwikkelingen rond de groeve. Dit leidde in 2016 tot de bekrachtiging van meerdere ambities binnen het Ruimtelijk Afspraken Kader (RAK) door de gemeenteraad. Het later vastgestelde RAK 2019 gaat meer in detail op Steengroeve Museum Winterswijk en haar directe omgeving in. Stichting Terra Temporalis speelt een belangrijk rol in het geheel als initiatiefnemer van Steengroeve Museum Winterswijk. Nu is het definitieve ontwerp gekozen en zijn alle samenwerkingen zover ontwikkeld dat we over kunnen gaan tot fondsenwerving en realisatie. Wij hopen dat onze plannen voor het museum u net zo inspireren als de groeve met haar unieke vondsten en verhalen ons al vele jaren doet.

In de hoop spoedig tot realisatie te kunnen overgaan, wensen wij u veel leesplezier.

Namens de initiatiefnemers,

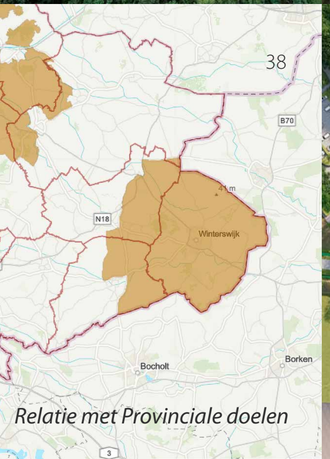
Dirk Willlink, kwartiermaker

Inhoudsopgave

Gebied

Unieke groeve met 'Zeeën van tijd'
- Verschillende klimaattypen in 'Zeeën van tijd'
- De groeve ontmoet het verhaal van 240 miljoen jaar

Nationaal Landschap Winterswijk is de verbeelding van een unieke bodemopbouw
- Aantrekkelijk coulisselandschap
- Kans ontwikkelen toerisme en recreatie

Beleving

Winterswijk heeft onderscheidende kwaliteiten
- Beleven van de steengroeve
- Er ontbreekt nog een iconisch hart
- Aansluiting bij de regio doelstellingen

Een kijkje in Steengroeve Museum Winterswijk
- Entree via een levend fossiel
- Begane grond
- Eerste verdieping
- Pyriet paviljoen, naast het museum
- Universiteit van Ratum
- Rondleidingen
- Vrijwilligers
- Knooppunt voor toeristische routes
- Oog voor duurzaamheid

Initiatieven en samenwerking

Stichting Terra Temporalis stelt zich voor
- Bestuur
- Raad van Advies

Samenwerkingspartners van Steengroeve Museum Winterswijk

Regionale en internationale beoogde culturele samenwerkingspartners

Toelichting Ruimtelijk Afspraken Kader

Ruimtelijk Afspraken Kader (RAK 2016 en 2019)
- Betrokken partijen
- Ruimtelijke Afspraken Kader (RAK) 2016

Relatie met Provinciale doelen

Provinciale doelen
- Aanpak Cultuur en Erfgoed
  - Behouden en ontwikkelen erfgoed
  - Versterken van de Culturele infrastructuur: verbinden, verwonderen en bewaren
  - Versterken van de Gelderse identiteit
  - Stimuleren van deelname aan cultuur en erfgoed via educatie en participatie

Realisatie-Begroting

Financieel

Vergunningen

Financiële verantwoording
- Realisatie Steengroeve Museum Winterswijk
- Exploitatiebegroting op basis van 20.000 bezoekers per jaar

Bijlagen

Winterswijks Goud - De steengroevekrant november 2020
- Wethouders
- 100% Winterswijk
- Geologen
- Sibelco

Colofon

Unieke groeve met ‘Zeeën van tijd’

Lente, zomer, herfst en winter, de verschillende seizoenen trekken jaarlijks voorbij in de steengroeve. Maar deze plek heeft een unieke historie die niet over vier seizoenen, maar over ruim vier miljard jaren gaat. Aanvankelijk bevond dit gebied zich ergens waar nu Argentinië ligt op het zuidelijk halfrond. Door de platentektoniek (het verschuiven van de continenten) is deze plek op reis gegaan over de wereldbol. De geschiedenis van de locatie is te zien in het huidige Nationaal Landschap Winterswijk.

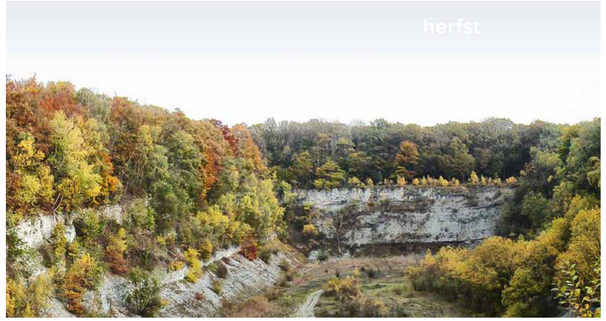

“De groeve is uniek in de wereld.”

Verschillende klimaattypen in ‘Zeeën van tijd’

Wij als mensen maken daar pas sinds kort onderdeel van uit. We zijn pas één hooguit twee miljoen jaar op aarde. In deze groeve ontmoeten wij het verhaal van de afgelopen 240 miljoen jaar. Zo oud zijn de aardlagen die hier dagzomen. Dat is twee maal zo lang geleden als toen de dinosaurussen, voor ons toch vaak mythische dieren qua ouderdom, op aarde zijn gekomen. En bijna vier keer zo oud als het moment van hun uitsterven rond de meteorietinslag in Yucatán. Dat maakt de Winterswijkse groeve uniek, niet alleen in Nederland of Europa, maar zelfs in de wereld.

De groeve ontmoet het verhaal van 240 miljoen jaar

Regelmatig overspoelde dit land en werd het een zee, daarna droogde het weer op en werd het opnieuw land. Dit herhaalde zich meerdere keren en maakt dat hier sporen uit land- en zeeleven te vinden zijn. In de vele vele jaren zijn ook heel verschillende klimaattypen voorbij gekomen variërend van ijstijd tot tropen en alles daar tussenin. Tijd is dus relatief, maar land- en zeeleven eveneens. Kortom ‘Zeeën van tijd’ zijn op deze plek voorbij gekomen en vertellen ons een boeiend verhaal.

Nationaal Landschap Winterswijk is de verbeelding van een unieke bodemopbouw

De Nota Ruimte (2005) van het Ministerie VROM benoemt de volledige gemeente Winterswijk en aangrenzende stukken tot Nationaal Landschap. Het gaat om de dorpskern van Winterswijk en haar 10 omringende buurtschappen, als ook aangrenzende stukken in de gemeenten Aalten-Dinxperlo, Oost-Gelre en een klein stukje Berkelland. Zo volgt de begrenzing van het Nationaal Landschap Winterswijk, eigenlijk die van het Oost-Gelders plateau. Wij zijn het enige Nationale Landschap, waarin een volledige dorpskern is opgenomen. Daarom is het ook naar het dorp Winterswijk vernoemd.

Aantrekkelijk coulisselandschap

In de zeventiger jaren van de vorige eeuw waren er plannen om het gebied rond Winterswijk als Landschapspark aan te wijzen. Dit stuitte destijds op grote protesten vooral vanuit de agrarische sector. Sinds 2006 heeft Winterswijk het predicaat Nationaal Landschap omarmd en als kans benut.

Het aantrekkelijke coulisselandschap rond Winterswijk wordt op talrijke plaatsen door beken en houtwallen doorsneden. Het glooiende karakter is kenmerkend, evenals de bossen, coulissen en verrassende doorkijkjes.

Kans ontwikkelen toerisme en recreatie

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 ontstond er behoefte aan een nieuwe toekomstvisie. Vanwege het verlies van de textielindustrie als grootste lokale werkgever werd besloten samen met inwoners, bedrijven en overheid een nieuwe toekomstvisie voor Winterswijk te ontwikkelen.

De aanwijzing als Nationaal Landschap werd als kans gezien om toerisme en recreatie te versterken en dit tot een economische drager onder de lokale gemeenschap te maken. De gemeentelijke ambities zijn gericht op de kansen van dit predicaat en de beleefbaarheid ervan te vergroten. Zo is de doelstelling één miljoen overnachtingen per jaar bij dag- en verblijfsrecreatie, maar ook het versterken van de natuur- en landschapswaarden.

“Het predicaat Nationaal Landschap is behalve een erkenning voor het aantrekkelijke en interessante landschap ook een kans om op toeristisch recreatief gebied verder te ontwikkelen.”

Dirk Willink, kwartiermaker

Winterswijk heeft onderscheidende kwaliteiten

Analyse leerde dat Winterswijk enkele écht onderscheidende kwaliteiten heeft die onvoldoende werden benut. Zo is er de aanwezigheid van Piet Mondriaan gedurende 12 jaar van zijn leven en de unieke geologische gesteldheid van de bodem. Voor veel mensen een onbekend gegeven, voor anderen een bron van ongelooflijke verhalen.

Beleven van de steengroeve

De bijzondere geologische opbouw valt het beste te beleven bij de steengroeve. Daarom werd hier de kiem gelegd voor de ambitie van een museum bij de groeve. Ook vond men het wenselijk een onderscheidend evenement te hebben in het Nationaal Landschap. 30 jaar na de eerste opvoering van 'Die Zauberflote' in de steengroeve, was dezelfde productie in 2019 weer te zien onder leiding van het Steengroeve Theater. Sinds 2010 is het Steengroeve Theater een (vrijwel) jaarlijks evenement waar honderden regionale amateurs samenwerken met enkele tientallen professionals. Elk jaar worden circa 12 duizend bezoekers welkom geheten. Meer dan de helft van de bezoekers komt van buiten de Achterhoek.

Er ontbreekt nog een iconisch hart

In het buitengebied ontbreekt nog een iconisch hart van het Nationaal Landschap wat als uitvalsbasis niet gemist mag worden. De steengroeve en het daar te realiseren Steengroeve Museum Winterswijk kunnen die functie zeker in combinatie met het aantrekkelijke aanbod in de directe omgeving gaan vervullen. Het museum vormt dan het hart van het Nationaal Landschap Winterswijk. Het voorziet uitstekend in de behoefte binnen de dag- en verblijfsrecreatie in Winterswijk. Maar ook in de behoefte van een slechtweeraccommodatie voor een breed publiek. Ook is het een knooppunt en centraal (start)punt voor activiteiten in en om de groeve. Te denken valt aan rondleidingen, het theaterevenement, toeristische fiets- en wandeltochten en onderwijs. Hiermee kan het museum een bovenregionale uitstraling krijgen.

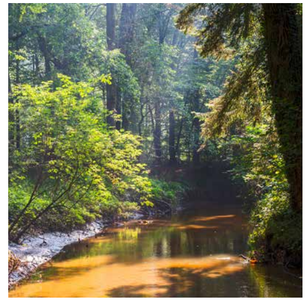
“Analyse leerde dat Winterswijk enkele echt onderscheidende kwaliteiten heeft die onvoldoende werden benut.”

LAgroup (Leisure & Arts Consulting)

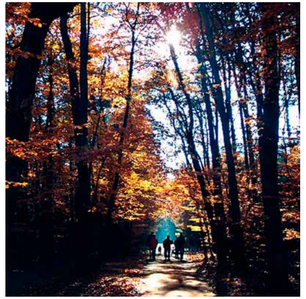

Aansluiting bij regiodoelstellingen

Met de komst van Steengroeve Museum Winterswijk ontstaat direct en indirect extra werkgelegenheid, wat een bijdrage levert aan het versterken van de lokale economie. Het museum wordt ontwikkeld door de Stichting Terra Temporalis, die daarvoor als initiatiefnemer in de lead is. De gemeente heeft een faciliterende rol en staat aan de lat voor het nieuwe bestemmingsplan dat nodig is voor de ontwikkeling van het museum en de bijbehorende kleine wegverlegging. Daarnaast brengt de gemeente een financiële bijdrage van 1,1 miljoen euro in voor de benodigde investeringen voor dit integrale project.

Ook regionaal sluit dit aan bij de doelstellingen:

- ✓ Gelderse identiteit versterken.
- ✓ Educatie versterken. Het unieke verhaal vertellen over de geschiedenis van deze plek gedurende de 4,5 miljard jarige trektocht over de aarde.
- ✓ 240 miljoen jaar oude Winterswijkse vondsten breed toegankelijk maken.
- ✓ De rol van de mens op de veranderende aarde belichten (klimaat/duurzaamheid).
- ✓ Uitleg over de vorige vijf en de huidige extinctiegolven presenteren (biodiversiteit).
- ✓ Toerisme en recreatie versterken door slechtweeraccommodatie met seizoensverlengende activiteiten te bieden.
- ✓ Door arrangementen met andere Achterhoekse culturele instellingen aan te gaan de regionale aantrekkelijkheid vergroten en de culturele infrastructuur te versterken.
- ✓ Wetenschappelijk onderzoek faciliteren met Naturalis in Leiden en door contacten met de universiteiten van Utrecht en Bonn, daarnaast lezingen en cursussen organiseren onder de naam 'Universiteit van Ratum'.
- ✓ Stimuleren van deelname aan culturele activiteiten rond de steengroeve.

“De Winterswijkse steengroeve geniet in de geologische vakwereld internationale faam. Het is heel mooi om te zien hoe enthousiast bezoekers zijn als ze het bijzondere geologische verhaal van de machtige steenmassa horen.”

Adam Haarhuis, geoloog

Een kijkje in Steengroeve Museum Winterswijk

Wij nemen u mee in het ontwerp van Steengroeve Museum Winterswijk

Entree via een levend fossiel

Bij de entree van Steengroeve Museum Winterswijk staat een Ginkgo biloba. Deze bladverliezende naaldboom wordt door velen beschouwd als een levend fossiel vanwege zijn voorkomen op het noordelijk halfrond gedurende al ruim 400 miljoen jaren.
Binnen ontmoet u een fossiel van deze boom met haar extreme ouderdom.

Aan de Ginkgo worden vele geneeskrachtige kwaliteiten toegeschreven. Het is de enige levende soort op aarde die ons het verhaal van de laatste half miljard jaar kan vertellen.

Begane grond

Kennismaking landschap en vondsten

Op de begane grond treffen de bezoekers een korte expositie aan over het Nationaal Landschap Winterswijk (inclusief Natura 2000 Willink Weust), Sibelco als groeve-exploitant en het Steengroeve Theater. Daarnaast is er het Paleo-lab waar geologen live prepareren en vragen beantwoorden en waar vondsten getoond worden. Er hangt een beeldscherm waarop – in het broedseizoen – live beelden van het nest van de oehoe te zien zijn.

Filmzaal

In de filmzaal is een korte film met als thema: de ontwikkeling van de aarde vanaf de Big Bang 4,5 miljard jaar geleden tot aan het Nationaal Landschap van vandaag.
Sinds 1 tot 1,5 miljoen jaar is ook de mens op aarde. Met de ouderdom van de aarde als 24 uur gesymboliseerd is de mens dus slechts sinds twee minuten voor twaalf aanwezig. De vraag "Wat is de rol en invloed van de mens op de ontwikkeling van de aarde?" staat centraal.

Facilitaire zaken

Verder zijn de facilitaire zaken ondergebracht op de begane grond zoals de balie, museumshop, horeca met terras en toiletten. Vanuit het restaurant is het een aantrekkelijke plek om rustig te genieten van een goede kop koffie of andere versnapering. Ook na een rondleiding, wandeling of fietstocht kunnen mensen hier even uitblazen. Het terras maakt het contact met de groeve nog intenser. Ook in het restaurant hangt een beeldscherm met live beelden van het oehoe-nest tijdens het broedseizoen.

Eerste verdieping

Kleine en grote expositieruimtes

Via de trap of lift wordt de eerste verdieping bereikt waar kleine en grote expositieruimtes zijn. Hier zijn thematische tentoonstellingen met grote thema's te zien, bijvoorbeeld veranderende biodiversiteit en de uitstervingsgolven, de klimaatverandering ten gevolge van de kanteling van de aardas en altijd daarbij een extra focus op wat we daarvan zien in de laatste 240 miljoen jaar. De ambitie van het museum is om de exposities meertalig te presenteren.

Pyrietpaviljoen, naast het museum

In het pyrietpaviljoen kunnen kinderen, eventueel onder begeleiding, zelf actief zoeken naar fossielen en mineralen in kalk uit de groeve. Er zijn hakmaterialen en veiligheidsartikelen (gereedschap, helm en brillen) aanwezig.

Universiteit van Ratum

Binnen de 'Universiteit van Ratum' bundelen we meerdere educatieve activiteiten in Steengroeve Museum Winterswijk. We verzorgen presentaties, cursussen en rondleidingen. Ons grote netwerk met Naturalis en de universiteiten staan garant voor hoogwaardige sprekers. Daarnaast gaan we studenten faciliteren bij hun afstudeeronderzoek of PhD. Via Staring Educatie/Natuur- en milieueducatie worden er lessen en excursies verzorgd voor de basisscholen.

“Onder de indruk en bewust van eigen nietigheid in de tijd verlaat menig bezoeker deze unieke locatie.”

Jan Nijman en Peter van der Graaf, gidsen

Rondleidingen

Opgeleide gidsen zijn aanwezig die bezoekers in een 1,5 – 2 uur durende rondleiding meenemen in de groeve. Intussen vertellen zij honderduit over de geschiedenis van de Achterhoek, de bijzondere geologische samenstelling van de bodem, de activiteiten van Sibelco en de onderscheidende waarde van het Natura 2000 gebied Willinks Weust. Ook in samenwerking met Staring Educatie spelen zij een rol.

Vrijwilligers

Een immense en diverse groep vrijwilligers is bij alle processen rondom de steengroeve betrokken. De citizen scientists zijn onze hoog gewaardeerde regionale amateurgeologen die veel bijzondere vondsten tonen en deze in het Paleo-lab uitprepareren en daar museumbezoekers te woord staan.

De vele gidsen verzorgen de regelmatige rondleidingen in en om de groeve met groepen bezoekers. Hun enthousiasme werkt aanstekelijk en staat garant voor een aangenaam bezoek.
En niet te vergeten de honderden vrijwilligers (300-400) die elk jaar in augustus bij de imposante theatervoorstelling betrokken zijn in het Steengroeve Theater. Zij nemen plaats in het koor, het orkest, de dansgroep, zijn als figurant of als acteur/actrice betrokken, maar kunnen natuurlijk ook een bijdrage in de organisatie leveren. In 2019 hebben we met veel plezier een groep AZC bewoners als vrijwilliger ontvangen. Zij genieten duidelijk van het warme bad dat de theaterfamilie is. Ook bij het runnen van Steengroeve Museum Winterswijk werken we opnieuw met tientallen vrijwilligers die hier een aangename besteding vinden en hun maatschappelijke betrokkenheid tonen.

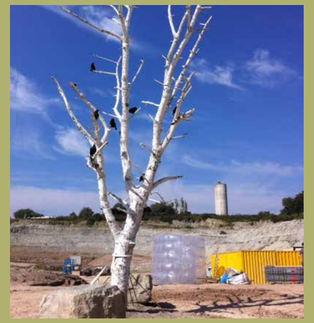
“Wij zijn trots op de inzet en samenwerking van alle betrokkenen in het steengroevegebied.”

Henk Jan Tannemaat, wethouder Gemeente Winterswijk

Knooppunt voor toeristische routes

De locatie wordt een Toeristisch Overstap Punt (TOP). Een knooppunt waar diverse bewegwijzerde en onbewegwijzerde fiets- en wandelroutes samenkomen. Er komt een oplaadpunt voor elektrische fietsen. Het gebied is goed bereikbaar met de auto en beschikt over voldoende parkeergelegenheid.

Oog voor duurzaamheid

De oude entree van het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam krijgt een tweede leven als pyrietpaviljoen naast Steengroeve Museum Winterswijk. Er is mogelijk belangstelling voor de overige delen van deze oude entree als bijzondere voertuigen loods bij de Museum Werkplaats – Transit Oost. Dit is het spoorwegmuseum naast het station in Winterswijk.

Jorrit Hulshof, Architect bij Maas Architecten, heeft het gebouw zo ontworpen dat het gedeeltelijk in de groen en geluidswal verdwijnt. Er is gekozen voor onderhoudsvriendelijke en duurzame materialen, waarbij de kleurstelling en het ontwerp passend bij de omgeving is gemaakt. Vanzelfsprekend worden meerdere duurzame installaties gebruikt, zoals led-verlichting, zonnepanelen, warmtepomp en warmteterugwinning, vloerverwarming, geconditioneerde en voorverwarmde lucht met restwarmte van het gebouw. De installaties zijn uit het zicht opgesteld. Ook is er hemelwaterinfiltratie op eigen terrein.

“ De betoverende locatie verrast bij ieder bezoek weer. ”

Initiatieven en samenwerking

Stichting Terra Temporalis stelt zich voor

Stichting Terra Temporalis is de initiatiefnemer van Steengroeve Museum Winterswijk.
Ons bestuur en Raad van Advies bestaat uit:

Bestuur

 Rien Nagel	**Voorzitter**	Voormalige hoofddirectie Rabobank Nederland
 Dirk Willink	**Secretaris / Penningmeester ***	Regionaal initiatiefnemer - projectleider
 Marijke van Haaren	**Lid**	Voormalig gedeputeerde Provincie Gelderland, oud voorzitter St. Achterhoek Toerisme
 Anne Schulp	**Lid**	Prof. Paleontologie Universiteit Utrecht, Naturalis

*) Dirk Willink is als directeur/bestuurder ook kwartiermaker tijdens het realisatie- en opstartproces.

Raad van Advies

Marlies Joldersma	Oprichtingsbestuurder
Hendrik -Jan Mensink	Oprichtingsbestuurder
Jelle Reumer	Prof. Paleontologie, oprichtingsbestuurder
Sven van Rijswijk	Directeur Park Lingezegen, oud directeur Terra Maris
Arnout Odding	Directeur Rijksmuseum Twenthe - De Museumfabriek
Robrecht Schmitz	Wetenschapper namens Sibelco
Hans Boxem	Voormalig gedeputeerde provincie Gelderland

Samenwerkingspartners van Steengroeve Museum Winterswijk

Er is een groot aantal samenwerkingspartners, die achtereenvolgens worden genoemd en daarbij summier waaruit de samenwerking bestaat.

Sibelco
Als exploitant van de groeve is Sibelco een essentiële partner van het museum. Zij faciliteren de geologen, het pyrietpaviljoen, rondleidingen en dragen bij aan wetenschappelijk onderzoek van de betrokken universiteiten. Het is uniek dat in een nog werkende groeve ruimte wordt geboden voor zo veel verschillende activiteiten. De toekomstige kalkwinning garandeert dan ook nog jarenlange interesse vanuit de breed betrokken kring.

Werkgroep Muschelkalk van de Nederlandse Geologische Vereniging
De citizen scientists uit de regio zijn nauw betrokken bij het Paleo-lab waar vondsten worden geprepareerd en bezoekers vragen kunnen stellen.

Uiteraard zijn zij ook bij de exposities, cursussen en presentaties betrokken.

Naturalis
Dankzij het gebruik van de collectie van Naturalis kunnen wij regelmatig wisselexposities verzorgen naast het tonen van de belangrijke Winterswijkse vondsten. Tevens zijn zij een belangrijke adviseur voor de inrichting van de exposities en betrokken bij de 'Universiteit van Ratum'. Onder deze naam (met een knipoog) worden lezingen en cursussen gegeven en afstudeeropdrachten begeleid.

Stichting Erfgoed & Nationaal Landschap Winterswijk
De stichting verzorgt al jaren met een groot team aan gidsen de rondleidingen in en om de groeve.

Staring Educatie / Natuur- en milieueducatie
Deze organisaties zijn de brug naar de basisscholen.

100% Winterswijk
Zij zijn de regionale partij die veel regionale bezoekers wijst op de mogelijkheden rond de groeve.

Vogelbescherming Nederland / Oehoe Werkgroep Nederland
Zij verzorgen de inrichting van de webcam op de broedlocatie van de Oehoe in de groeve met permanente presentatie in Steengroeve Museum Winterswijk.

Gemeente Winterswijk
Een belangrijke faciliterende partner, tevens regisseur binnen het Steengroeve Convenant.

Museumfabriek Winterswijk
Zij maken het gebruik van haar geologische collectie mogelijk.

Jelle Reumer
Jelle Reumer is oud hoogleraar van de Universiteit Utrecht en organiseert jaarlijks geologische excursies voor studenten, hij adviseert bij exposities en is auteur van 'Gids voor de Winterswijkse Steengroeve – fossielen & mineralen'.

Rijksmuseum Twenthe
Er is een intensieve samenwerking in ontwikkeling op tal van gebieden.

Universiteiten van Bonn en Utrecht
Deze universiteiten zijn betrokken bij de geologische zomer excursies en de ontwikkeling van de 'Universiteit van Ratum'.

Staatsbosbeheer
Staatsbosbeheer is als eigenaar van het aangrenzende Natura 2000 gebied Willinks Weust mede-exposant, materiaalleverancier en partner ten behoeve van wandelroutes.

Stichting Steengroeve Theater Winterswijk
Zij organiseert jaarlijks in augustus een grootschalige muziek theater productie waar honderden mensen uit de regio aan deelnemen en circa 12.000 bezoekers trekt.

Regionale en internationale beoogde culturele samenwerkingspartners

Ook regionaal en over de grens hebben wij de samenwerking gezocht met culturele instellingen. Dit zijn onze beoogde culturele samenwerkingspartners:

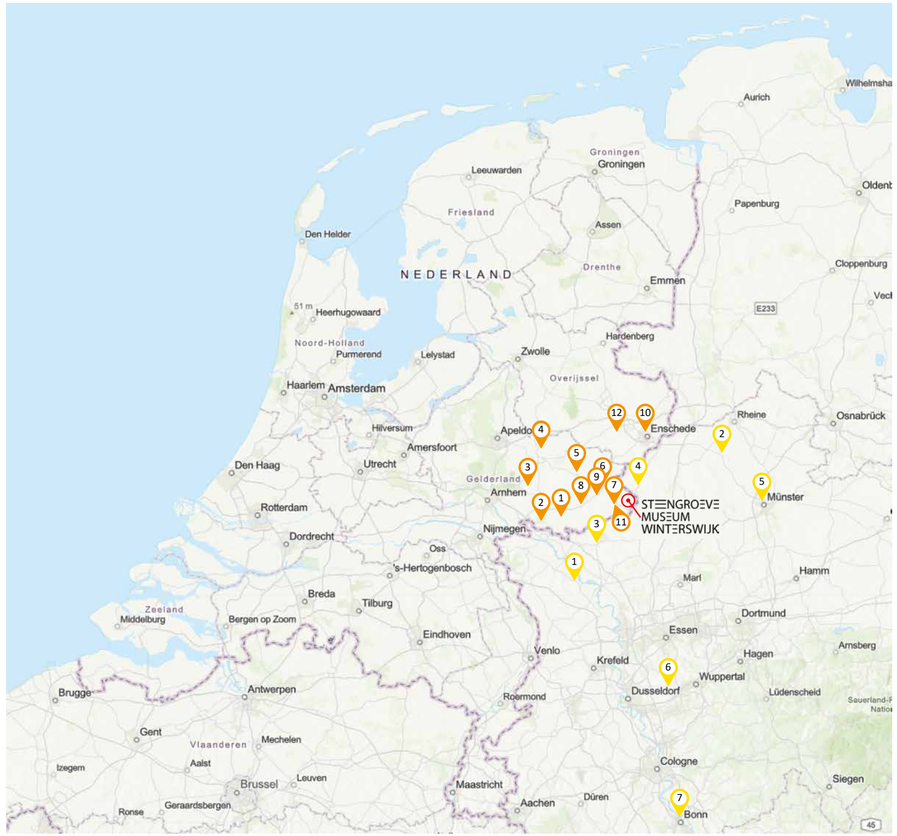
Regionaal

1. Bezoekerscentrum Min40celsius – Varsselder
2. Kasteel Huis Bergh – 's-Heerenberg
3. Lalique Museum – Doesburg
4. Museum MORE – Gorssel
5. Museum MORE - Kasteel Ruurlo – Ruurlo
6. Museum Stoomhoutzagerij – Groenlo
7. Museum Werkplaats Transit Oost – Winterswijk
8. Nationaal Onderduikmuseum – Aalten
9. Openluchtmuseum Erve Kots – Lievelde
10. Rijksmuseum Twenthe - De Museumfabriek – Enschede
11. Villa Mondriaan – Winterswijk
12. Zoutmuseum – Delden

Internationaal

1. Archeologisch Park Xanten – Xanten
2. Historisch Steinfurt – Steinfurt
3. Industriemuseum Textilwerk – Bocholt
4. Kult - Kultur und lebendige Tradition – Vreden
5. Natuurhistorisch Museum – Münster
6. Neanderthaler Museum – Mettmann
7. Universiteit Bonn – Bonn

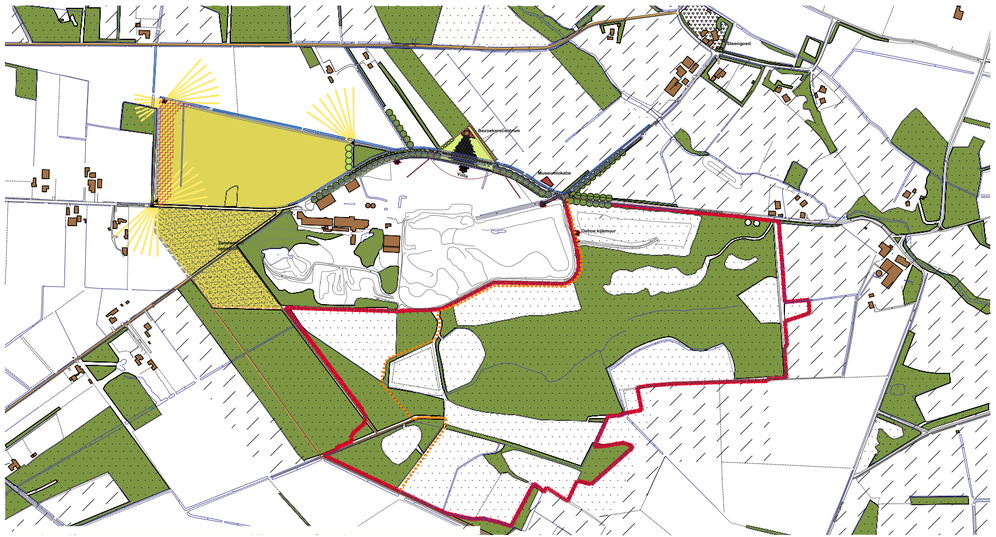

Toelichting Ruimtelijk Afspraken Kader

Ruimtelijk Afspraken Kader (RAK 2016 en 2019)

Binnen het Steengroeve Convenant zijn alle partijen vertegenwoordigd die 'een ambitie in of rond de Steengroeve' hebben. Door in een vroeg stadium de plannen met elkaar te bespreken komen randvoorwaarden eerder in beeld en wordt gestreefd naar plan-optimalisatie. Elke initiatiefnemer blijft zelf verantwoordelijk voor zijn of haar project, proces, financiën, organisatie en planning. Door regelmatig overleg, onder regie van de gemeente Winterswijk, wordt geprobeerd te voorkomen dat men verrast wordt door ontwikkelingen en streven we naar een duurzame ruimtelijke samenhang van alle ontwikkelingen in het gebied.

Rood omrand is het Natura2000 gebied Willinks Weust. Lichtgroen is de groeve-uitbreiding ten westen van de huidige groeve. De strooilicht-pictogrammen markeren de grote wegverlegging.

Betrokken partijen

Op 31 augustus 2011 is het convenant ondertekend. De looptijd is tot 31 augustus 2021. In 2021 wordt verlenging geagendeerd.

Het Convenant is ondertekend door:
Staatsbosbeheer, Firma Ankerpoort (later Sibelco), Platform Natuur en Landschap Oost Achterhoek, Stichting Steengroeve Theater (sinds haar oprichting in 2013 is ook de Stichting Terra Temporalis toegevoegd), de heer Leemkuil (heeft zich later teruggetrokken wegens vervallen van zijn plan), Stichting Ratums/Vossevelds Belang, Oehoe Werkgroep Nederland, Waterschap Rijn en IJssel, Steengoed (heeft zich later teruggetrokken wegens verhuizing), Gemeente Winterswijk, Werkgroep Muschelkalk en de Dienst Landelijk Gebied (vertegenwoordiger later namens provincie aanwezig).

Provincie Gelderland en de Stuurgroep Herinrichting Winterswijk Oost (later teruggetrokken na voltooiing werkzaamheden) hebben binnen het convenant een adviserende rol en zijn zodoende altijd aanwezig geweest als toehoorder bij de vergaderingen.

Ruimtelijk Afspraken Kader (RAK) 2016

Er heeft een uitgebreide inventarisatie plaatsgehad en talrijke overleggen met betrokken partijen om te komen tot een ruimtelijk kader met daarin plek voor de verschillende ambities. Ook hebben meerdere bijeenkomsten met grotere groepen betrokkenen plaatsgevonden. De eerste was de Schets Schuit van 8 juni 2012, waarbij speciale aandacht bestond voor de inrichting van het Natura 2000 gebied Willinks Weust. Tijdens een tweede bijeenkomst op 17 december 2013 werden verschillende scenario's besproken en vergeleken hoe de Steengroeveweg te verleggen. Uiteindelijk werd er een heldere keuze gemaakt langs bestaande landschappelijke contouren met duidelijke randvoorwaarden. Tenslotte is op 25 juni 2015 een informatieavond georganiseerd waar het concept Ruimtelijk Afspraken Kader werd gepresenteerd. Daarna hebben de Convenantleden en de gemeenteraad in oktober 2016 het RAK vastgesteld.
In het RAK 2016 is de grondruil van Sibelco vastgelegd ten behoeve van de ontwikkeling van het Natura 2000 gebied Willink Weust. Ook wordt de toekomstige uitbreiding van Sibelco aangewezen. Als gevolg van deze uitbreiding is de beoogde route van de Steengroeveweg aangegeven. Tenslotte is een locatie voor een gewenst Museum/bezoekerscentrum op de kaart geprojecteerd.

Hierboven het RAK 2019 dat focust op het gebied van Steengroeve Museum Winterswijk. Door de kleine wegverlegging maakt het gebouw maximaal groevecontact.
Bovendien komen daarmee alle bezoekersactiviteiten aan één zijde van de Steengroeveweg. Alleen het parkeren is aan de andere zijde gepositioneerd. Het verkeerstechnisch onderzoek van Roelofs uit den Ham rechtvaardigt deze keuze. De verkeersluwe inrichting maakt een veilige oversteek met open zicht mogelijk. Ook het RAK 2019 is eerst door het Steengroeve Convenant en vervolgens door de gemeenteraad vastgesteld.

Tijdbalk proces

2020

Voorjaar 2020: informatiebijeenkomst omwonenden.
Zomer 2020: landschaps- en stedenbouwkundigplan wordt geoptimaliseerd:
- busparkeren wordt verwijderd;
- parkeren auto's wordt verkleind;
- alles aan één zijde van de weg
- wegverlegging start oostelijker en gaat alleen over perceel Sibelco;
- het grote museumplan wordt losgelaten;
- voorlopig ontwerp wordt herzien: het gebouw is contextgerelateerd. Doordat de plek is gewijzigd, veranderd het context gerelateerde ontwerp

Najaar 2020: er zijn een aantal volumestudies gemaakt voor de definitieve plek en deze worden gepresenteerd.
Winter 2020: definitief ontwerp.

2019

De gemeenteraad heeft de gebiedsvisie RAK 2019 vastgesteld.
Zowel het bezoekerscentrum als het museum worden aan de noordkant van de groeve geplaatst.
Gemeente laat Roelofs verkeerstechnisch onderzoek doen.

2018

2017

Het voorlopig ontwerp van het bezoekerscentrum wordt gemaakt op basis van het programma van eisen.

2016

De gemeenteraad heeft de gebiedsvisie RAK 2016 vastgesteld. Het bezoekerscentrum komt op het driehoeksperceel van Sibelco.

2015

Er wordt voor verlegging van de Steengroeveweg gekozen tijdens een inloopavond.

2014

Dhr. Tom van Beek - Firma Steengoed, trekt zich terug in de samenwerking.
Stichting Terra Temporalis moet op zoek gaan naar een nieuwe locatie.

2013

Stichting Terra Temporalis wordt opgericht: introductie bezoekerscentrum.

2012

Schetsschuitbijeenkomst inrichtingsvisie Natura2000 gebied Willinks Weust.

2011

Start conventantbesprekingen tussen alle partijen die actief zijn rondom de groeve.

2010

De gemeenteraad laat La Group een haalbaarheidsonderzoek uitvoeren naar de verschillende museale concepten.

2009

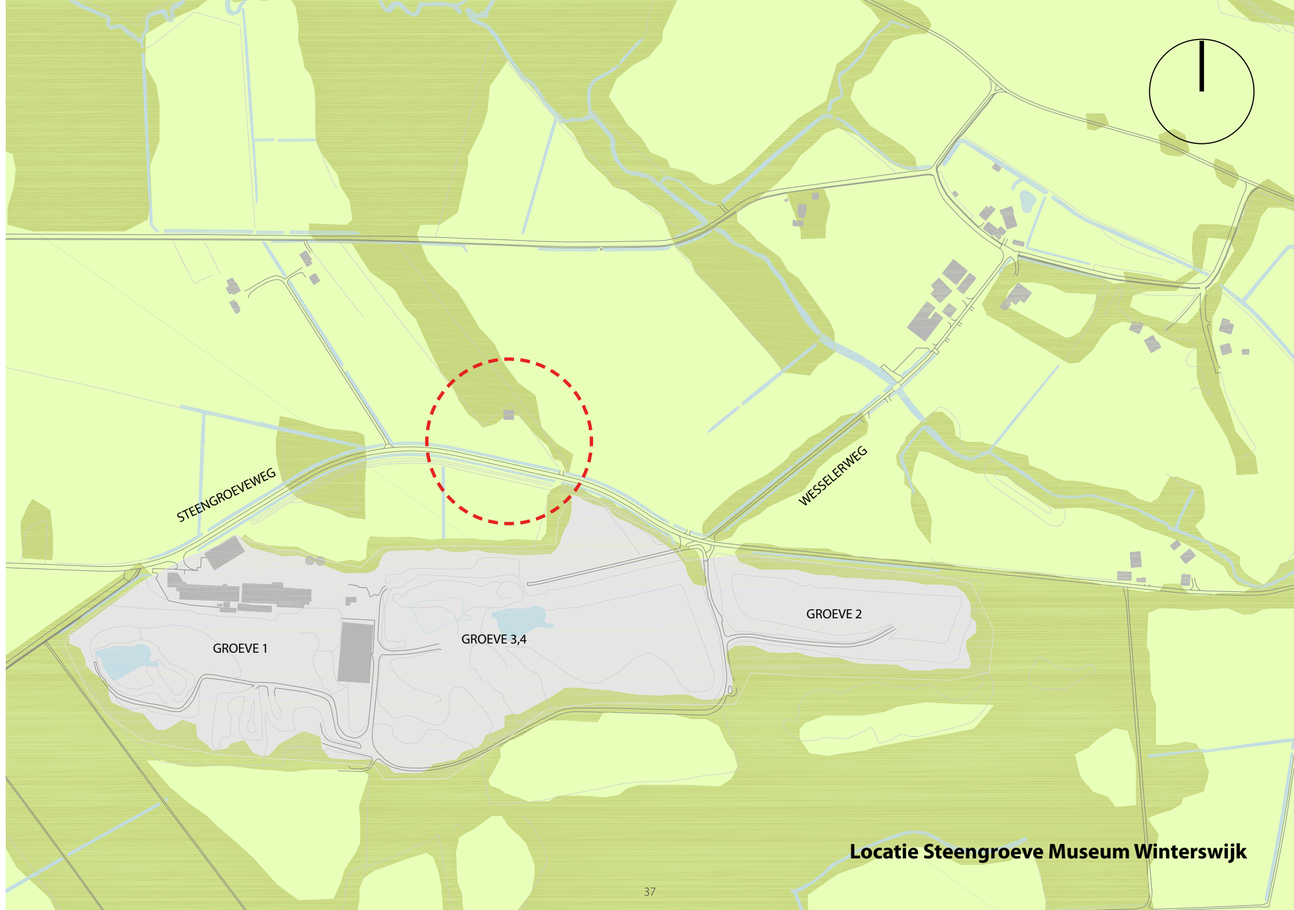
Werkgroep Landschaps Museum presenteert visiedocument.

2008

2007

Gemeenteraad stelt toekomstvisie vast. Het Nationaal Landschap wordt hierin als een economische kans voor toerisme en recreatie benoemd.

Locatie Steengroeve Museum Winterswijk

Relatie met Provinciale doelen

Provinciale doelen

In de Cultuur en Erfgoed - Nieuwsbrief van de Provincie Gelderland van 14 februari 2021 staat een interview met gedeputeerde Drenth, waarin hij het nieuwe museumbeleid aankondigt. De doelen die de provincie voor ogen heeft zijn het Verhaal van Gelderland vertellen, de onderlinge samenwerking stimuleren, de toegankelijkheid voor iedereen borgen en zorgen dat er een sterke en verbonden museale sector ontstaat die is voorbereid op de toekomst.

Aanpak Cultuur en Erfgoed

De Uitgangspuntennotitie Aanpak Cultuur en Erfgoed, uit dezelfde nieuwsbrief, benadert de doelstellingen door onderstaande toegepaste thema's.

Behouden en ontwikkelen van erfgoed

De geologische gesteldheid van de Winterswijkse bodem is bij een breed publiek onbekend, maar zo uniek dat het verhaal ervan een breed publiek verdient. Het geeft een inkijkje in de historische ontwikkeling van de afgelopen 240 miljoen jaar van de aarde en maakt ons bewust van onze rol als mens daarin. Het is zeker ook erfgoed, misschien zelfs wereld erfgoed en verdient een groter podium dan het thans heeft. Via Steengroeve Museum Winterswijk start de toegankelijkheid voor een breder publiek op aanschouwende wijze in samenwerking met tal van professionals binnen het onderwerp.
De ambitie sluit naadloos aan bij de uitdagingen van de Achterhoek en kent al een lang voortraject binnen de gemeente. Via de belangstelling voor fossielen (sauriërs) is er een zeer grote interesse bij een grote groep uiteenlopende bezoekers. Met de huidige plannen wordt op hoogwaardige wijze vorm gegeven aan een belangrijke culturele plek met een meer dan bovenlokale uitstraling. Het onderscheidende verhaal en de unieke beleving versterken de aantrekkelijkheid en de identiteit van Gelderland als krachtig vestigingsgebied om te wonen en te werken, voor recreatie en toerisme.

“We willen ons erfgoed duurzaam in stand houden vanwege de historische waarde, de waarde voor de leefomgeving en de verbindende waarde. Door ons erfgoed te beschermen en te ontwikkelen kunnen inwoners en bezoekers ons erfgoed beleven, ervan leren en genieten.”

Provincie Gelderland

Versterken van de Culturele infrastructuur: verbinden, verwonderen en bewaren

Juist deze boodschap is ook de essentie van dit bidbook. We hebben een uniek verhaal op een minstens zo unieke locatie die hoogst noodzakelijk benut moet gaan worden.
Om de hele regio te versterken is rond 2009 al het Steengroeve Theater opgericht, waar gedeeltelijk dezelfde personen bij betrokken zijn in bestuurlijke zin als bij Steengroeve Museum Winterswijk. Het theater is inmiddels niet meer weg te denken en geniet internationale aandacht. Elk jaar bezoeken 12.000 bezoekers het uitzonderlijke evenement. In 2019 kwamen meer dan 60% van onze bezoekers van buiten de Achterhoek en besteden zij in de regio circa 750.000 euro gedurende hun verblijf. Naast het feit dat we alle betrokkenen bij het Steengroeve Theater onderling verbinden en trots maken verwonderen wij de bezoekers met de unieke beleving. Het theater bestaat al ruim 10 jaar zonder subsidie (!) en met een kaartprijs van onder de 50 euro per persoon, mede door het grote draagvlak vanuit het bedrijfsleven. Het theater heeft een gezonde financiële status en daarom is de belofte van de Stichting Terra Temporalis om geen bijdrage in de exploitatie te vragen aan gemeente of provincie ook geen loze, want dezelfde bestuurders hebben dit binnen het theater al aangetoond.
Naar onze mening is dit een goed voorbeeld van een stevige culturele infrastructuur en bedrijfsvoering.
De groeve is slechts één week per jaar podium voor het theater, maar voor het verhaal over de bodem en haar vondsten is de groeve het hele jaar beschikbaar. Steengroeve Museum Winterswijk maakt het voor iedereen toegankelijk.

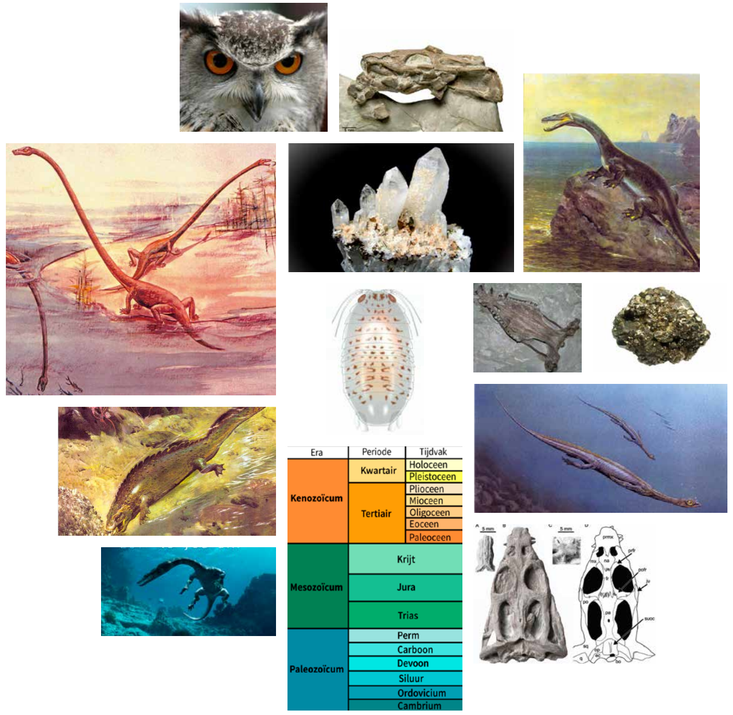
“Voor een bloeiend cultureel klimaat in Gelderland zijn culturele voorzieningen en producties nodig van hoge kwaliteit, met een grote diversiteit en die optimaal toegankelijk zijn. Onze aanpak is er op gericht samen met medeoverheden en instellingen afspraken te maken over de duurzame instandhouding van deze infrastructuur.”

Provincie Gelderland

Versterken van de Gelderse identiteit

Er is al een heel groot deel historie van de aarde, voordat de mens daarbij aanwezig was. Deze historie is maar matig bekend bij het brede publiek. Omdat er zoveel zaken beter begrepen worden als mensen het ruimere verhaal kennen, is het belangrijk de toegankelijkheid hiervan te vergroten. Bovendien werpt het een ander licht op de vele problemen van vandaag. We denken bijvoorbeeld aan klimaatverandering, luchtverontreiniging en afnemende biodiversiteit. Wat is nu werkelijk de rol en invloed van de mens op aarde? Of ontwikkelt de aarde zich sowieso wel autonoom met of zonder de aanwezigheid van de mens daarbij?
In de Winterswijkse Steengroeve hebben we de kans inzage te krijgen in de laatste 240 miljoen jaar van de 4,5 miljard jaar dat de aarde nu bestaat. Dat is zeer uniek en we zijn daar trots op.

Net als we trots mogen zijn op het Steengroeve Theater. De jaarlijks wisselende voorstelling verbindt alle deelnemers op bijzondere wijze. In die zin is de evenementenweek haast een reünie van een fantastische en immense theater-familie. Het theater heeft daar zelfs een uitgebreid programma voor dat door het jaar heen meerdere activiteiten kent.
Maar ook de bezoekers hebben het gevoel een unieke belevenis mee te maken. Dus ongeacht of men gast of deelnemer is, het versterkt de Gelderse identiteit! Steengroeve Museum Winterswijk maakt ook deel uit van diezelfde drie eenheid: unieke locatie, uniek verhaal en unieke belevenis. Door de betrokkenheid bij het museum wordt in de nabije toekomst de Gelderse identiteit versterkt.

“Ons verleden is sterk verbonden met onze identiteit. Het verleden geeft aan waar we vandaan komen en hoe we ons hebben ontwikkeld. Wij willen dat iedereen zich thuis voelt in Gelderland. Daarom versterken wij de identiteit van Gelderland door het Gelderse verhaal zichtbaar en beleefbaar te maken.”

Provincie Gelderland

Stimuleren van deelname aan cultuur en erfgoed via educatie en participatie

Zowel in Steengroeve Museum Winterswijk als in het Steengroeve Theater is de doelstelling de drempel om deel te nemen zo laag mogelijk te maken. Het theater kan zo elk jaar een podium zijn voor nieuw talent. Maar ook is deelname naast of achter het podium een optie. Een Winterswijkse inwoner zei ons ooit: “Ik woon al jaren in Winterswijk maar heb het gevoel dat ik er slecht tussen kon komen. Nu doe ik mee aan het Steengroeve Theater en kom in elke winkel nieuwe bekenden tegen”.
Ook het team van gidsen (circa 25 personen) die thans de rondleidingen in de groeve verzorgen komen uit de hele Achterhoek en staan altijd te popelen om weer op pad te mogen.
Binnen de ‘Universiteit van Ratum’ hebben we presentaties en cursussen gepland staan, naast de beoogde onderzoekslocatie van meerdere Universiteiten. Door de samenwerking met Staring Educatie zijn ook de regionale basisscholen belangstellend naar het museum en de groeve.

“Wij willen dat iedereen in Gelderland deel kan nemen aan culturele activiteiten en zijn of haar talenten kan ontplooien. Deelname aan culturele activiteiten draagt immers bij aan de verbinding en ontmoeting tussen mensen en daarmee aan de leefbaarheid in onze provincie. Dit begint bij cultuur- en erfgoededucatie in het onderwijs.”

Provincie Gelderland

“ Steengroeve Museum Winterswijk maakt deel uit van de drie-eenheid: unieke locatie, uniek verhaal en unieke belevenis. ”

Realisatie-Begroting

Financieel

Na vele jaren is de planontwikkeling nu voltooid en heeft de gemeente Winterswijk tot haar bijdrage van 1,1 miljoen euro besloten. Ook de Stichting Terra Temporalis heeft aangegeven hetzelfde bedrag te gaan verwerven via de verschillende fondsen en een mecenas. In het verleden heeft de stichting al toegezegd geen bijdrage in de exploitatie te gaan aanvragen bij de gemeente of provincie.
Dit bidbook wordt ingezet ten behoeve van de fondsenwerving en in de contacten met de Provincie Gelderland.

Vergunningen

In 2020 is de gemeente Winterswijk gestart met de bestemmingsplan-procedure. Waarschijnlijk wordt het voorstel in Q2 van 2021 ter inzage gelegd en neemt de gemeenteraad er daarna een besluit over. Daarna wordt de Omgevingsvergunning (bouwvergunning destijds) aangevraagd. Het streven is de vergunningen rond 1 januari 2022 te hebben afgerond. Vervolgens worden de opgevraagde offertes beoordeeld en aansluitend wordt de bouw vergund. Hopelijk kunnen we dan in 2023 de deuren van het museum openen.

Financiële verantwoording

Realisatie Steengroeve Museum Winterswijk

Financiering		Begroting	
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.100.000,-	Stichtingskosten	€ 3.300.000,-
St. Terra Temporalis bijdrage	€ 1.100.000,-	Inrichting	€ 700.000,-
Nog te realiseren	€ 1.800.000,-		
Totaal excl. 21% BTW	**€ 4.000.000,-**	**Totaal excl. 21% BTW**	**€ 4.000.000,-**

Exploitatiebegroting op basis van 20.000 bezoekers per jaar

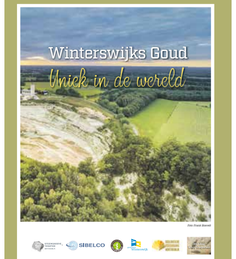
Inkomsten		Uitgaven	
Entreegelden	€ 100.000,-	Personeel	€ 75.000,-
Pyrietpaviljoen	€ 10.000,-	Vrijwilligers	€ 5.000,-
Rondleidingen	€ 5.000,-	Energie & Water	€ 15.000,-
Paleo-lab	€ 2.500,-	Verzekeringen	€ 7.500,-
Horeca	€ 20.000,-	Onderhoud	€ 20.000,-
Museumshop	€ 10.000,-	Kantoor / ICT	€ 10.000,-
Verhuur/arrangementen	€ 5.000,-	Marketing	€ 10.000,-
Universiteit van Ratum	€ 5.000,-	Accountant	€ 3.000,-
Scholen	€ 10.000,-	Onvoorzien	€ 10.000,-
Totaal excl. 21% BTW	**€ 167.000,-**	**Totaal excl. 21% BTW**	**€ 165.500,-**
		Positief resultaat	**€ 2.000,-**

Bijlage

Winterswijks Goud

De steengroevekrant
november 2020

Wethouders

Beste Winterswijker,

Kijk! U heeft een speciale uitgave in handen over het Winterswijkse steengroevegebied. Heeft u deze unieke plek al eens bezocht? Deze betoverende locatie verrast bij ieder bezoek weer. In deze themakrant belichten verschillende partijen de veelzijdigheid van deze locatie. Laat u verrassen en maak op deze manier kennis met de groeve met zijn geologische waarde en zijn prachtige groene omgeving.

De steengroeve is een plek waar we trots op zijn en waar we graag zoveel mogelijk mensen kennis mee willen laten maken en plezier aan willen laten beleven. Dit is niet mogelijk zonder de inzet van allerlei partijen. Zo hebben we al decennialang een heel goede samenwerking met Sibelco, eigenaar van de groeve. Zij zien de meerwaarde en uniekheid van deze plek. Lokaal en maatschappelijk werken ze samen met belanghebbenden aan plannen om meer ruimte te bieden voor bijzondere natuur, recreatie, cultuur en onderwijs in de groeve. Als gemeente waarderen wij dat zeer. Door het uitgraven van de groeves krijgen wetenschappers de kans er opgravingen te doen. In al die jaren is er al een grote verscheidenheid aan steensoorten, plantenresten, mineralen, fossielen en pootafdrukken gevonden.
Met al deze ontdekkingen in de verschillende kalklagen van de groeves hebben we in Winterswijk goud in handen. Het verder uitbreiden van de groeve door Sibelco past daar zeker in. Er kunnen dan meer schatten worden blootgelegd en werkgelegenheid worden behouden.
En denk ook aan 100% Winterswijk die een grote rol speelt bij de promotie van Winterswijk en toeristen wegwijs maakt in ons mooie landschap, zoals bijvoorbeeld het Natura2000-gebied Willinks Weust. Hier werkt Staatsbosbeheer aan natuurherstel en aan het versterken van de biodiversiteit. Dat zorgt ervoor dat het leefgebied voor zeldzame planten- en diersoorten verbetert. En niet te vergeten het Steengroeve Theater dat al duizenden bezoekers fascineerde met hun voorstellingen en daarmee mens, cultuur en natuur bij elkaar bracht. En natuurlijk ook het bezoekerscentrum. Deze wordt gerealiseerd in het algemeen belang van Winterswijk om haar toeristische potentie te verhogen en past naadloos in de ambitie om te komen tot jaarlijks één miljoen toeristische overnachtingen.
We zijn trots op de inzet en samenwerking van alle betrokkenen in het steengroevegebied en op de totstandkoming van deze gezamenlijke uitgave.

Inge klein Gunnewiek,
wethouder Natuur, landschap, economie en toerisme

Henk Jan Tannemaat,
wethouder Cultuur
Gemeente Winterswijk

Winterswijks Goud

De steengroevekrant
november 2020

100% Winterswijk

Goud in handen met de Steengroeve

> Bezoekers krijgen uitleg tijdens één van de excursies. *Foto Annet Piek (2016)*

"Het Nationaal Landschap Winterswijk is een van de thema's waarmee wij via 100% Winterswijk onze mooie gemeente promoten. Een van het meest onderscheidende en daardoor ook het meest unieke aspect binnen het Nationaal Landschap, is de geologie". Aan het woord is Gienne te Gronde, manager van 100% Winterswijk. Samen met haar collega Marijke van den Berg werkt zij vanuit het oude Raadhuis voor Stichting Winterswijk Marketing. Het nieuwe VVV Inspiratiepunt is hier onderdeel van.

De bodemopbouw in Winterswijk is bijzonder gevarieerd en wordt geologisch gezien als het rijkste stuk van ons land. Het wordt ook wel de mozaïekvloer van Nederland genoemd. Op verschillende plekken in ons landschap is dit ook aan de oppervlakte terug te zien. Het liefst zouden wij zien dat op de plekken waar dit zichtbaar is ook duidelijk wordt weergegeven waarom deze locatie zo bijzonder is. Ook zijn wij voorstander van een fysieke plek waar op een hedendaagse manier alle bijzondere facetten over de Winterswijkse geologie samenkomen.

De meest zichtbare en meest tot de verbeelding sprekende geologische plek is natuurlijk de Steengroeve. De animo om deze plek te bezoeken is groot. Enorm groot, zo hebben we afgelopen zomer wederom ervaren, aldus Te Gronde.

De excursiemogelijkheden waren flink verruimd en toch hebben we regelmatig 'nee' moeten verkopen omdat de groepen vol zaten. Via de VVV kun je de excursie "Beleef de Steengroeve" boeken. Een ruim anderhalf uur durende rondleiding bij de Steengroeve. Lokale, vrijwillige gidsen vertellen je alles over de groeve, de geologie en het Nationaal Landschap. De aanvragen voor deze excursies blijven ook in het laagseizoen gewoon komen. De aantrekkingskracht van de groeve op bezoekers is groot.
"Wij snappen dat wel", geven Marijke en Gienne aan. "Het is natuurlijk ook geweldig om vanaf het uitkijkpunt de groeve te aanschouwen en de verhalen van de bijzondere vondsten in de Steengroeve spreken ook enorm tot de verbeelding. Een zeer unieke plek in Winterswijk waarmee we, in onze ogen, goud in handen hebben".

Een geologische schatkamer

Voor de inwoners van Winterswijk en omgeving is de aanwezigheid van de steengroeve een vast en vertrouwd gegeven. Deze bijzondere groeve is immers al sinds 1932 prominent aanwezig ten oosten van de bebouwde kom en daarmee niet meer weg te denken uit de gemeente Winterswijk. Buiten de Achterhoek ligt dat beduidend anders. Ondanks alle toeloop die de groeve door de tijd heen gekend heeft, zoals met de (voormalige) bezoekersdagen, het Steengroeve Theater en excursies, is deze unieke locatie elders in ons land nog relatief onbekend.

> Bijzondere vondst van een fossiel: het skelet van een Anarosaurus. G. Oleschinski, Steinmann-Institut, Bonn

> Geologisch zoekwerk in de steengroeve. Foto G. Goris.

> Tijdens de Open Steengroevedag krijgt een meisje uitleg over haar vondst.

Daar staat tegenover dat de Winterswijkse steengroeve in de geologische vakwereld internationale faam geniet. En dat is geheel terecht, zo stelt Adam Haarhuis, een van de toezichthouders die namens Sibelco, vanuit de Nederlandse Geologische Vereniging (NGV, afdeling Winterswijk), de geologische activiteiten in en om de groeve regelen en begeleiden. Hij legt uit: “We hebben hier te maken met kalksteenafzettingen die door een toevallige samenloop van omstandigheden unieke informatie bevatten uit een heel belangrijk moment in de geschiedenis van het leven op aarde. De kalksteen werd namelijk gevormd in een periode kort na de grootste uitstervingsgolf die de aarde ooit gekend heeft, waarbij wereldwijd meer dan 90 procent van alle diersoorten voorgoed verdwenen. De Winterswijkse kalk werd afgezet in een soort kustvlakte van een tropisch warme binnenzee, wat een relatief gunstige omgeving blijkt te zijn geweest voor het ontstaan van allerlei nieuwe levensvormen. We hebben hier fossielen gevonden van dieren die nergens anders ter wereld bekend zijn.”

Haarhuis vervolgt: “Heel mooi is om te zien hoe enthousiast bezoekers zijn als ze, in eerste instantie reeds onder de indruk van het on-Nederlandse groevelandschap, het bijzondere geologische verhaal van deze machtige steenmassa’s horen. De combinatie van de uitzonderlijke omgeving en de boeiende informatie uit een ver verleden, waarin alles anders was dan tegenwoordig, spreekt sterk tot de verbeelding. Men krijgt een besef van ouderdom en veranderlijkheid van de wereld als ze op deze plek horen dat hier bijna een kwart miljard (!) jaar geleden bizarre dieren in een totaal ander milieu rondzwommen en kropen. En doordat er iedere paar jaar wel weer een fossiel van een onbekende soort gevonden wordt, blijft het ook voor veel mensen spannend, niet in de laatste plaats voor ons als onderzoekers natuurlijk!”

“De publieke belangstelling geeft onze geologische werkzaamheden in de groeve extra glans. Het valt ook iedere keer weer op hoeveel mensen met vragen boven bij het hek staan als we onder het kalkstof de groeve uitkomen. Al zijn deze toeloop en belangstelling bepaald niet nieuw te noemen; zo was er reeds in de dertiger jaren van de vorige eeuw een kiosk bij de groeve geplaatst, speciaal voor de grote drommen dagjesmensen die wekelijks toestroomden. Daar verkocht men naast versnaperingen onder andere ansichtkaarten van de groeve. En van de geologische bijzonderheden had men toen nog geeneens weet!” zo besluit Haarhuis zijn pleidooi voor meer informatievoorziening over de unieke geologie van de Winterswijkse steengroeve.

Al bijna een eeuw maatschappelijk betrokken

Een bijzonder product dat wordt gemaakt op een bijzondere plek. Eigenaar Sibelco van de Steengroeve Winterswijk is zich daar zeer van bewust. En ook dat dit vraagt om een transparante en verantwoorde aanpak van de winning van kalk en de verwerking van reststoffen. In de beginjaren werden met houwelen brokken kalk losgehakt en met de hand in karren geladen. Wat dat betreft is er veel veranderd sinds Winterswijker Gerrit Jan Hannink in 1932 met de afgraving van kalk begon.

Theatervoorstellingen

Wat in al die jaren niet veranderde is de maatschappelijke betrokkenheid van de onderneming. Al vroeg werd de groeve opengesteld voor belangstellenden die op zoek gingen naar fossielen en het ‘Winterswijkse Goud’, pyriet. Vandaag de dag worden er educatieve wandelingen onder leiding van een gids georganiseerd. In de zomer vinden er groots opgezette openlucht theatervoorstellingen plaats. De groeve is ook het terrein van amateur en professionele paleontologen voor wie de blootgelegde aardlagen een schat aan fossielen bevatten. Hiermee is de groeve een belangrijke trekker voor toeristen.

Natuur

Ook de natuur wordt een warm hart toegedragen. Zo is de oude groeve overgedragen aan Staatsbosbeheer. Dat dit een uniek stukje natuur is, is te zien aan een oehoepaartje dat daar nestelt. Sibelco onderhoudt het pad bij de Oehoe kijkmuur en werkt samen met Staatsbosbeheer aan het zogenaamde ‘laarzenpad’ door het natuurgebied Willinks Weust.

Circulaire samenleving

Op het Sibelco-terrein wordt de ruwe kalk ter plekke tot poeder vermalen. Het kalkpoeder wordt ook vermengd met reststoffen. Dit mengsel wordt toegepast in de asfalt en betonproducten. Dit hergebruik past naadloos in de maatschappelijke roep om een meer circulaire samenleving. En daar draagt de Steengroeve Winterswijk graag haar steentje aan bij.

De vraag naar deze duurzame bouwstoffen zal er altijd zijn. Sibelco breidt dan ook de groeve verder uit. Daarnaast zijn er plannen voor een zonnepark voor de periode totdat de uitbreiding een feit is. Uiteraard werkt Sibelco deze plannen transparant en met oog voor de maatschappelijke meerwaarde uit.

Colofon

Opdrachtgever
Stichting Terra Temporalis

Architectonisch- en stedenbouwkundigontwerp
Architect Jorrit Hulshof, Maas Architecten Architectuur & Interieur, Lochem & Zeist

3D visualisaties en tekeningen
Maas Architecten, Architectuur & Interieur, Lochem & Zeist

Productie Bidbook
Stichting Erfgoed & Nationaal Landschap Winterswijk

Communicatieadvies en tekstcorrectie
Kien Communicatie

Advies en vormgeving
Evelien ten Dolle

Drukwerkverzorging
Holders Media, Winterswijk

April 2021
Oplage: 150 exemplaren

Wij danken alle makers voor het ter beschikking stellen van hun foto's.

Postadres Stichting Terra Temporalis
Greversweg 5
7108 AG Winterswijk

Websites
www.steengroevemuseum.nl
www.desteengroeve.nl

STEENGROEVE
MUSEUM
WINTERSWIJK